

Geef universiteiten de kans te concurreren met de top in het buitenland...

Mark Rutte heeft op het terrein van het hoger onderwijs een reputatie hoog te houden. Als staatssecretaris heeft hij de moedige beslissing genomen om studenten het recht te geven met een Nederlandse studiebeurs aan buitenlandse universiteiten te studeren. Het idee was dat Nederlandse universiteiten de concurrentie van topuniversiteiten in het buitenland zouden voelen als studenten rotte of saaie opleidingen in Nederland de rug zouden toekeren. En inderdaad, in Oxford, Barcelona en Princeton, en op LSE, Imperial College, Harvard en MIT zien we langzamerhand steeds meer Nederlandse studenten die voor het eerst van hun leven dag en nacht studeren. Maar er zijn zeker nog vier praktische maatregelen nodig om de concurrentieslag om de beste onderzoekers, docenten en studenten met het buitenland aan te gaan.

Allereerst is een cultuuromslag nodig en dit kan in dit tijdperk van populistische politiek niet duidelijk genoeg gezegd worden. Universiteiten moeten het hebben van de meest gemotiveerde en getalenteerde studenten. Er is niets mis met ivoren torens. Daar behoren de meest briljante geesten uit Nederland en uit de rest van de wereld keer op keer uitgedaagd te worden. Helaas is dit steeds minder het geval. Daarom zou dit kabinet een veel actievere steun moeten geven aan excellente academies binnen universiteiten en voor toponderzoek. Helaas zijn dit vaak de eerste slachtoffers van bezuinigingen.

Ten tweede, de autonomie-mantra heeft grote schade aangericht. Excellente wetenschappen waar geen directe markt voor is, leggen het loodje. Het scheidt ook een oneerlijk speelveld tussen bijvoorbeeld enerzijds economiefaculteiten in Tilburg, Maastricht en Rotterdam en anderzijds economiefaculteiten aan brede universiteiten die de vele bedreigde kleine collega-faculteiten moeten kruissubsidiëren. Een simpele maatregel is om veel meer van de waardevolle kleine faculteiten met onvoldoende studentenaantallen te subsidiëren volgens de kunstsystematiek, in plaats van naar het aantal studenten. Het kabinet zou daarom universiteiten veel meer naar excellentie moeten belonen in plaats van ze als diplomafabrieken te behandelen.

Ten derde, Nederlandse universiteiten moeten met een veel lager bedrag per student toe dan die in de Verenigde Staten, Zwitserland en sommige Scandinavische landen. Er moet dus veel meer geld bij, maar hoger onderwijs heeft geen prioriteit in een tijd van bezuinigen. Het is immers beter om de schaarse middelen aan te wenden voor kinderopvang en peuter- en primair onderwijs. En om te voorkomen dat perverse subsidies aan studenten worden betaald door burgers met vaak veel minder opleiding en verdienpotentieel. Daarom moet het kabinet veel meer doen om enerzijds bedrijfssponsoring van de beste, meest getalenteerde studenten

fiscaal te stimuleren en anderzijds universiteiten de mogelijkheden te geven veel hogere collegegelden te vragen dan de huidige 1.672 euro per jaar voor Nederlandse en Europese studenten en deze te differentiëren naar opleiding en instelling.

Massale studentenprotesten in Londen verhinderden niet dat de collegegelden op Britse universiteiten verdrievoudigd worden van drie- tot negenduizend pond per jaar. De rechts-liberale visie van de Britse regering prijst eigen initiatief, neemt verantwoordelijkheid waar de markt faalt, en legt de prijs bij degenen die het meeste profijt trekken. Dus de Britse regering erkent dat de beste Britse universiteiten niet de strijd aan kunnen met Amerikaanse top-universiteiten omdat ze domweg veel minder geld tot hun beschikking hebben. En tegelijkertijd erkent ze dat studenten moeten worden aangemoedigd het beste uit zichzelf te halen. Zij zijn immers zelf degenen die het meeste profijt van hun opleiding trekken en kunnen zelf best meer lenen om de studie te betalen.

Overigens bezuinigen de Britten fors op hun universiteiten. Maar ze staan wel een flinke verhoging en differentiatie van de collegegelden toe. Britse universiteiten kunnen in het meest extreme geval hun onderwijsbudget verdubbelen. Dit stimuleert de concurrentie. En universiteiten zullen zich differentiëren doordat sommige ervan hoge collegegelden vragen in ruil voor toponderzoekers en kleinere klassen, zoals de anders onbetaalbare *tutorials* in groepjes van twee studenten in Oxford en Cambridge. En doordat andere universiteiten studenten lokken met een lager collegegeld voor een opleiding met iets grotere klassen.

Ten slotte, het kabinet zou moeten streven naar een fatsoenlijke sociaal-liberale studiefinanciering naar Australisch model. Dit zou ervoor moeten zorgen dat studenten alleen hoeven terug te betalen als ze later inderdaad genoeg verdienen. Echter, het gros van de studenten heeft een enorm profijt van hun opleiding en ze gaan later veel meer verdienen dan hun leeftijdsgenoten. Het is daarom terecht dat ze zelf hun groter deel van de kosten van hun opleiding ophoesten. Dit zal hen ook veel mondiger en veeleisender maken, waardoor de universiteiten gedwongen worden intensiever, uitdagender wetenschappelijk onderwijs aan te bieden.

Mark Rutte heeft er nooit een geheim van gemaakt een liefhebber te zijn van de Amerikaanse en Britse maatschappij. Na zijn historische beslissing Nederlandse studenten de kans te geven in het buitenland te studeren, geven bovenstaande vier concrete maatregelen de kans om Nederland wetenschappelijk nog veel meer voorop te laten lopen. En het bevordert op termijn ook nog eens het innovatievermogen en de slagkracht van de Nederlandse economie.

RICK VAN DER PLOEG
Hoogleraar aan de
Universiteit van Oxford

SINDS 1916

ANNE-WIL LUCAS
Tweede Kamerlid VVD

...maar zorg ook voor aansluiting op de arbeidsmarkt

Nederland zakt nog steeds in de lijst met kenniseconomieën van de wereld, ondanks de ambitie die door de Tweede Kamer is uitgesproken om bij de top 5 te behoren. De heer Van der Ploeg heeft gelijk als hij stelt dat er nog heel wat moet gebeuren, willen de Nederlandse universiteiten kunnen blijven concurreren met het buitenland. Maar hij trekt te gemakkelijk de conclusie dat investeren in de kwaliteit van universiteiten ook direct een positief effect heeft op het innovierend vermogen van Nederland en de slagkracht van de economie. Daar is meer voor nodig.

Om tot de top 5 van kenniseconomieën van de wereld te horen zijn een kwaliteitsslag in onderzoek en hoger onderwijs, en de maatregelen die de heer Van der Ploeg daarbij noemt, de eerste stap. Een cultuuromslag, belonen van excellentie, collegegelddifferentiatie en een sociaal leenstelsel. Maar hoe realiseren we dat in de praktijk?

Een cultuuromslag realiseer je niet alleen door de excellente universiteiten meer geld te geven. Door de bekostiging van universiteiten minder op studentenaantallen, maar meer op kwaliteit te enten, wordt wel een prikkel in de juiste richting gegeven. Maar als we kiezen voor kwaliteit, moeten die excellente universiteiten ook de mogelijkheid hebben om hun studenten te selecteren. Excellentie heeft immers niet alleen met het niveau van de universiteit te maken, maar juist ook met het niveau van de studenten. Selectie aan de poort geeft daarbij richting studenten het signaal dat studeren niet alleen een recht is, maar ook een privilege. Een privilege waarvoor het loont je best te doen.

Door collegegelddifferentiatie en het invoeren van een sociaal leenstelsel in de masterfase van de studie worden meerdere doelen gediend. Enerzijds wordt hierdoor van de student een grotere investering in zijn eigen toekomst gevraagd, waardoor de keuze voor een studie meer weloverwogen zal zijn. Daarnaast leveren beide maatregelen geld op, wat hard nodig is om te kunnen investeren in de kwaliteit van het onderwijs.

Stel, we hebben de maatregelen die de heer Van der Ploeg voorstelt gerealiseerd, en daarbij ook selectie aan de poort mogelijk gemaakt. Kunnen we dan ook zeggen dat we het innovatief vermogen van Nederland en de slagkracht van de economie hebben bevorderd. Nee, is mijn antwoord. Daarvoor moeten we ook werken aan de relatie tussen hoger onderwijs en de arbeidsmarkt.

Want het grootste probleem van het hoger onderwijs in Nederland ziet de heer Van der Ploeg over het hoofd. Studenten en universiteiten zijn in veel gevallen het doel van de studie, te weten een betere kans op de arbeidsmarkt, volledig uit het oog verloren. Studeren lijkt vooral leuk te moeten zijn. Pas in de laatste maanden

van de studie komt bij de meeste studenten de vraag op: wat kan ik eigenlijk met deze studie?

Door de autonomie van de instellingen bepalen zij in grote mate wat de student leert en met welke kennis en kunde zij de arbeidsmarkt op komen. De toekomstige werkgever heeft het er maar mee te doen. Ik ben daarom blij dat ook de heer Van der Ploeg het instrument bedrijfssponsoring noemt. Want mijn voorstel is om bij de introductie van het sociaal leenstelsel voor de masterfase, ook het fenomeen *scholarships* te introduceren in Nederland. Bedrijven die de masterfase van een student betalen en daarmee eerder met de student in aanraking komen en aan zich kunnen binden als toekomstige werknemer. De voordelen van deze *scholarships* zijn legio. Allereerst lokt het excellentie uit. Studenten willen natuurlijk graag hun master gesponsord zien, dus er zal concurrentie ontstaan tussen studenten om een *scholarship* te bemachtigen. De verstrekker van de *scholarship* kan zelf bepalen op basis van welke selectiecriteria hij een begunstigde kiest: cijferlijst, motivatie of bijvoorbeeld de student die het best past binnen het bedrijf en na zijn studie daar wil komen werken. De *scholarships* geven zo een prikkel tot uitblinken en de cultuuromslag waarover de heer Van der Ploeg spreekt.

Het tweede voordeel van de *scholarships* is dat het de oriëntatie op de arbeidsmarkt versterkt. Studenten zullen kijken voor welke masteropleiding *scholarships* beschikbaar worden gesteld en weten daarmee ook naar welke opleiding vraag is op de arbeidsmarkt. Ook het onderzoek op de universiteiten dat de studenten doen tijdens hun master zal meer afgestemd zijn op de onderzoeksvraag van de participerende bedrijven.

En daarmee kom ik op het laatste en grootste voordeel van de *scholarships*. Het bedrijfsleven krijgt meer invloed op het onderzoek en het onderwijs van universiteiten. Niet omdat zij eisen kunnen stellen aan de universiteit, maar wel omdat het voor die instelling een teken aan de wand is als geen enkel bedrijf voor hun master een *scholarship* beschikbaar wil stellen. De universiteiten zullen dus een prikkel krijgen om hun opleidingen, en daarmee ook hun onderzoek, beter te laten aansluiten bij de wensen vanuit het bedrijfsleven. En de bedrijven creëren hun eigen aanbod op de arbeidsmarkt voor studierichtingen die zij nodig hebben.

Pas als we én kwaliteit in huis hebben én een kwaliteitsniveau dat aansluit bij hetgeen het bedrijfsleven nodig heeft, kunnen we spreken van een investering in het innovierend vermogen en de slagkracht van de Nederlandse economie.

Het sociaal leenstelsel voor de masterfase gaat waarschijnlijk per 2013 in. Wat zou het mooi zijn als we tegen die tijd ook een flink aantal bedrijven hebben gevonden die *scholarships* beschikbaar willen stellen. Wie biedt zich aan?